

“YASHIL” SANOAT SIYOSATINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Ismatulloeva Madinabonu Fozil qizi

Mustaqil tadqiqotchi

E-mail: madinabonuismatulloeva@gmail.com

Аннотация

“Yashil” sanoat siyosati global iqlim o‘zgarishlari va barqaror iqtisodiy rivojlanish talablaridan kelib chiqqan iqtisodiy siyosat yo‘nalishlaridan biridir. Ushbu siyosat sanoat faoliyatida atrof-muhitga salbiy ta‘sirni kamaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik innovatsiyalarni keng joriy etishga qaratilgan. Maqolada “yashil” sanoat siyosatining asosiy xususiyatlari — ekologik xavfsizlikni ta‘minlash, uglerod izini qisqartirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, chiqindisiz texnologiyalarni joriy etish hamda barqaror ishlab chiqarish tamoyillari yoritiladi. Shu bilan birga, mahalliy qonunchilik bazasining hozirgi holati, “yashil” sanoatni rivojlantirishdagi imkoniyatlar va mavjud to‘siqlar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida O‘zbekistonda “yashil” sanoat siyosatini huquqiy, institutsional va texnologik jihatdan takomillashtirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: “yashil” sanoat, ekologik barqarorlik, uglerod izini kamaytirish, qayta tiklanuvchi energiya, chiqindisiz ishlab chiqarish, “yashil” iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, sanoat siyosati, “yashil” texnologiyalar, qonunchilik tahlili, resurs tejamkorligi.

Аннотация

«Зелёная» промышленная политика является одним из направлений экономической политики, сформированным с учётом глобальных изменений климата и требований устойчивого экономического развития. Данная политика направлена на минимизацию негативного воздействия промышленной деятельности на окружающую среду, рациональное использование ресурсов и широкое внедрение экологических инноваций. В статье раскрываются основные особенности «зелёной» промышленной политики – обеспечение экологической безопасности, сокращение углеродного следа, использование возобновляемых источников энергии, внедрение безотходных технологий и принципов устойчивого производства. Анализируется текущее состояние национальной законодательной базы, а также выявляются возможности и барьеры для развития «зелёной» промышленности. На основе проведённого анализа разработаны практические предложения по совершенствованию «зелёной» промышленной политики Узбекистана с правовой, институциональной и технологической точек зрения.

Ключевые слова: «Зелёная» промышленность, экологическая устойчивость, сокращение углеродного следа, возобновляемая энергия, безотходное производство, «зелёная» экономика, устойчивое развитие, промышленная политика, «зелёные» технологии, анализ законодательства, ресурсосбережение.

Abstract

“Green” industrial policy is one of the directions of modern state policy, formed based on the requirements of today’s global climate change and sustainable economic development. It is aimed at minimizing the negative impact on the environment in industrial activities, economical use of resources and the widespread introduction of ecological innovations. This article covers the main characteristics of “green” industrial policy, namely environmental safety, reducing the carbon footprint, using renewable energy sources, introducing zero-waste technologies and the principles of sustainable production. The state of the local legislative framework and existing opportunities and obstacles to the development of “green” industry are identified. Based on the analysis, practical proposals are developed for improving the “green” industrial policy in Uzbekistan in legal, institutional and technological terms.

Keywords: “Green” industry, environmental sustainability, carbon footprint reduction, renewable energy, zero-waste production, “green” economy, sustainable development, industrial policy, “green” technologies, legislative analysis, resource efficiency.

KIRISH

Bir necha asrlardan buyon sanoatda yuz berayotgan o‘zgarishlar va ko‘plab yangi innovatsiyalarning sanoat sohasiga kirib kelishi turli sohalarga o‘z ta‘sirini o‘tkazmay qolmadi. Sanoatda ro‘y berayotgan o‘zgarishlar insoniyat uchun ko‘plab jabhalarda qulaylik va yengilliklar yaratdi, ammo bu sanoat inqiloblari bilan birga global miqyosdagi muammolar ham yuzaga keldi. Buning natijasida ko‘plab mamlakatlar iqtisodiyoti tez sur‘atlarda rivojlana boshladi, biroq bu rivojlanish ko‘pincha atrof-muhitga salbiy ta‘sir ko‘rsatdi. Atmosferaga chiqarilayotgan zararli gazlar, yer va suv resurslarining ifloslanishi, biologik xilma-xillikning kamayishi kabi ekologik muammolar insoniyat kelajagi uchun jiddiy tahdidga aylandi.

Shu sababli, ko‘plab davlatlar sanoatni modernizatsiya qilish va uni ekologik jihatdan barqaror yo‘nalishga o‘tkazish ustida bosh qotirmoqda. “Yashil” iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan sanoat siyosati ushbu global muammolarning oldini olishda va ularni yumshatishda muhim vosita sifatida qaralmoqda. O‘zbekistonda ham “yashil” iqtisodiyot va sanoat korxonalarida “yashil” siyosatni qo‘llash borasida qator chora-tadbirlar va strategiyalar ishlab chiqilmoqda.

Shuningdek, sanoat korxonalarida ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, energiyani tejash, chiqindilarni qayta ishlash kabi yo‘nalishlarda faol ishlar amalga oshirilmoqda. Davlat bu borada strategiyalar ishlab chiqib, korxonalarni rag‘batlantirish uchun soliq imtiyozlari va boshqa qo‘llab-quvvatlov choralarini taklif qilmoqda. Xalqaro loyihalar bilan hamkorlikda ekologik barqarorlikni ta‘minlashga qaratilgan tashabbuslar ham amalga oshirilmoqda.

Ushbu jihatlardan kelib chiqib, O‘zbekistonda “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida bir qator asosiy me‘yoriy hujjatlar qabul qilingan (1-jadval).

1-jadval

“Yashil” sanoatga oid mahalliy qonunchilik bazasining tahlili¹

T/r	Amaldagi asosiy hujjatlar	Mazmuni
1.	O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 21-may O‘RQ-539-son “Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to‘g‘risida”gi Qonuni.	Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat
2.	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-oktyabr PF-5863-son “2030-yilgacha bo‘lgan davrda O‘zbekiston Respublikasining Atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni.	Atrof muhitni muhofaza qilish sohasida davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, tabiatni muhofaza qilish sohasidagi qonun hujjatlari buzilishlari profilaktikasi, ularni aniqlash va oldini olishning samarali mexanizmlarini joriy etish, respublika aholi punktlarining sanitariya va ekologik holati uchun davlat organlari, xo‘jalik yurituvchi subyektlar rahbarlari va fuqarolarning shaxsiy javobgarligini kuchaytirish, shuningdek, 2030-yilgacha bo‘lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi Milliy maqsad va vazifalarga erishishni ta‘minlash
3.	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabr PQ-4477-son “2019–2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Qarori.	Strategiyaning asosiy maqsadi mamlakatda amalga oshirilayotgan tuzilmaviy islohotlarga “yashil” iqtisodiyot tamoyillarini integratsiya qilish orqali ijtimoiy rivojlanishga, issiqxona gazlarining ajratmalari darajasini pasaytirishga, iqlim va ekologiya barqarorligiga imkon beruvchi mustahkam iqtisodiy taraqqiyotga erishishdan iborat
4.	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabr PQ-436-son “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Qarori.	O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi doirasida “yashil” va inklyuziv iqtisodiy o‘tishni ta‘minlash borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish hamda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida resurslarni tejashni yanada kengaytirish. Ushbu qaror asosida “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish va “yashil” o‘tishni ta‘minlash Dasturi” hamda “Sanoat tarmoqlarida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish va energiya tejamkorligini ta‘minlash Konsepsiyasi qabul qilindi
5.	O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 12-oktyabr PF-169-son “Sanoat va	Mamlakatda yuqori texnologiyalarga asoslangan sanoat yo‘nalishlarini jadal

¹ Muallif ishlanmasi

Tr	Amaldagi asosiy hujjatlar	Mazmuni
	uning bazaviy tarmoqlarini jadal rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni	rivojlantirish, sanoat tarmoqlariga xususiy investitsiyalarni keng jalb etish orqali raqobatbardosh tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish, hududlarda yangi ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etish hisobidan aholi daromadlarini oshirish hamda yirik tarmoqlarga ilg'or xalqaro standartlarga asoslangan boshqaruv tizimini joriy etish
6.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvar PF-16-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasini "Atrof-muhitni asrash va "yashil iqtisodiyot" yilida amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi Farmoni.	"O'zbekiston — 2030" strategiyasida va BMTning Iqlim o'zgarishi to'g'risida hadli konvensiyasining Kioto protokoli va Parij bitimi doirasida mamlakatning global hamjamiyat oldida olgan majburiyatlarini bajarishda tarmoq va sohalarning uyg'un "yashil transformatsiya"sini amalga oshirish, iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatish va unga moslashish hamda iqtisodiy o'sishning yangi "yashil rivojlanish" modeliga o'tishni ta'minlash

1-jadvalda keltirib o'tilganlardan tashqari yana bir qancha hukumat qarorlari mavjudki, ular aynan tarmoq va sohalar kesimida "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish negizida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga qaratilgan.

ADABIYOTLAR SHARHI

"Yashil" sanoat va uni amalga oshirishga qaratilgan siyosat bugungi global va milliy iqtisodiy muhitda dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Bu borada turli xalqaro tashkilotlar, olimlar, tadqiqotchilar hamda O'zbekiston olimlari tomonidan turli yo'nalishlarda ilmiy izlanishlar olib borilgan.

BMTning Sanoatni rivojlantirish tashkiloti (UNIDO) tomonidan tayyorlangan "Green Industry Initiative" (2011) hisobotida "yashil" sanoat atamasi ilk bor tizimli tarzda ta'riflangan. Ushbu hujjat "yashil" sanoatni ekologik barqaror, resurslarni tejimli va inson salomatligiga xavfsiz ishlab chiqarish modeli sifatida tavsiflaydi. Hisobotda ishlab chiqarish jarayonlarini "yashil"lashtirish bo'yicha quyidagi asosiy yo'nalishlar belgilangan: chiqindilarni kamaytirish, energiyani tejash, qayta ishlash texnologiyalarini kengaytirish, barqaror xomashyo siyosatini joriy qilish. Shuningdek, UNIDO davlat siyosatining bu jarayondagi rolini alohida ta'kidlaydi — rag'batlantiruvchi choralar, texnologik modernizatsiya uchun infratuzilma yaratish va xususiy sektorni jalb qilish orqali "yashil" sanoatni rivojlantirish zarurligi ilgari suriladi [1].

UNIDO hisobotining ahamiyatli jihati shundaki, u global miqyosda "yashil" sanoatga o'tish bo'yicha yagona konseptual yondashuvni taklif qilgan ilk tashabbusdir.

Bu manba “yashil” sanoat strategiyalarini ishlab chiqishda asosiy nazariy asoslardan biridir.

Yana bir muhim manba — Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan 2020-yilda chop etilgan “Green Industrial Policy” nomli hisobotdir. Ushbu tadqiqotda “yashil” sanoat siyosatining institutsional va iqtisodiy jihatlari chuqur tahlil qilinadi. OECD hisobotiga ko‘ra, “yashil” sanoat nafaqat ekologik vazifalarni bajarishga xizmat qiladi, balki sanoatda innovatsiyalarni jadallashtirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va global raqobatbardoshlikni oshirish kabi iqtisodiy maqsadlar uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi [2].

Shuningdek, ingliz olimi Michael Jacobs tomonidan taklif etilgan “Green Growth” nazariyasiga ko‘ra, “yashil” o‘shish — bu atrof-muhitga zarar yetkazmasdan iqtisodiy rivojlanishga erishish deganidir. Muallif ta’kidlaydiki, an’anaviy sanoat yondashuvlari endilikda o‘zini oqlamayapti, chunki ularning ko‘plab ijtimoiy va ekologik salbiy oqibatlari mavjud. Shuning uchun yangi, zamonaviy va ekologik toza ishlab chiqarish modellari zarur [3].

Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg‘armasi, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki kabi moliyaviy tashkilotlar ham o‘z hisobotlarida “yashil” iqtisodiyot va “yashil” sanoatga o‘tishni qo‘llab-quvvatlashni global darajadagi ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida ko‘rsatmoqda.

O‘zbekiston sharoitida “yashil” sanoat masalalari so‘nggi yillarda dolzarb mavzuga aylangan. Ayniqsa, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish, ekologik barqarorlik, energiya tejamkorlik va sanoat modernizatsiyasi bo‘yicha farmon hamda qarorlari sohani ilmiy o‘rganish uchun keng imkoniyatlar yaratgan.

O‘zbekistonda bir qator olimlar ushbu mavzu doirasida ilmiy tadqiqotlar olib bormoqda. Jumladan, X.S. Saidov O‘zbekistonda “yashil” sanoat siyosatini shakllantirish, ekologik muhofaza choralari kuchaytirish va energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etishning dolzarbligini asoslab bergan [4].

I.S. Xotamov tomonidan sanoat korxonalarini faoliyatini rivojlantirishning hududiy muammolari, korxonalar raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida mahsulot ishlab chiqarish tannarxi dinamikasi va unga ta’sir etuvchi omillar tahlili, sanoat korxonalarida ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish va resurs tejoychi texnologiyalarni joriy etish orqali tannarxni pasaytirish yo‘llari, “Sanoat–4.0” konsepsiyasi asosida korxonalarining texnologiyalarga bo‘lgan talabini rag‘batlantirish masalalari tadqiq qilingan [5].

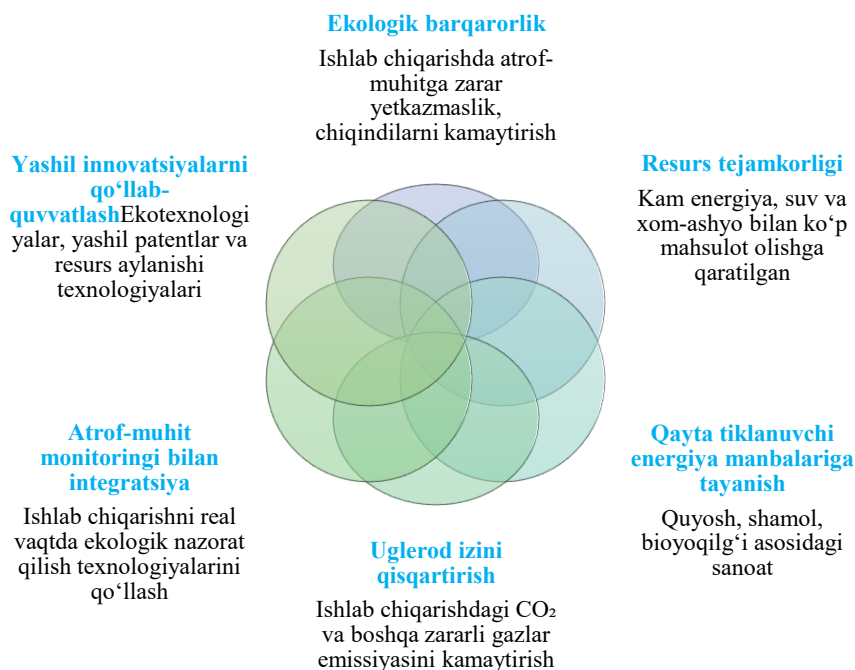
METODOLOGIYA

Ushbu ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida zamonaviy iqtisodiy tahlil va siyosiy-ijtimoiy baholashda keng qo‘llaniladigan ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. “Yashil” sanoat siyosatini shakllantirish, uni xalqaro amaliyot asosida

tahlil qilish va milliy rivojlanish sharoitlariga moslashtirishda deduksiya va induksiya metodlari qo‘llanilgan. Jumladan, umumiy nazariy yondashuvlardan O‘zbekiston sharoitiga xos xulosalar chiqarishda deduktiv usul qo‘llanilgan bo‘lsa, xalqaro amaliyot asosida umumlashtirilgan qarashlarni shakllantirishda induktiv usuldan foydalanildi. Shuningdek, abstrakt-mantiqiy fikrlash va ilmiy abstraksiya metodlari orqali “yashil” sanoatning mohiyati, tamoyillari va siyosiy vositalari tahlil qilindi. Jarayonlarni tizimli tahlil qilishda sintez va tahlil, ya’ni tarkibiy qismlarni o‘rganib, ularni yaxlit tizim sifatida ko‘rib chiqish yondashuvi asosiy metodologik tamoyil bo‘lib xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

“Yashil” sanoat siyosati — iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan muhim siyosiy strategiya hisoblanadi. Tadqiqotda, asosan, “yashil” sanoatning samarali amalga oshirilishining asosiy xususiyatlari, uning iqtisodiy va ekologik samaradorligi, “yashil” innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash, resurs tejamkorligi, qayta tiklanuvchi energiya manbalariga tayanish, uglerod izini qisqartirish hamda atrof-muhit monitoringi bilan integratsiya masalalari tahlil qilindi (1-rasm).

1-rasm. “Yashil” sanoat siyosatining asosiy xususiyatlari¹

1. “Yashil” sanoat siyosatining iqtisodiy samaradorligi, asosan, resurslardan foydalanishni tejash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va yangi ish o‘rinlari yaratish bilan bog‘liqdir. Bu siyosat iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta’minlashda

¹ Muallif Ishlanmasi

muhim omil hisoblanadi. “Yashil” sanoatga o‘tish iqtisodiy jihatdan samarali bo‘lishi mumkin, chunki u nafaqat ishlab chiqarish jarayonlarini ekologik jihatdan barqarorlashtiradi, balki milliy iqtisodiyotning turli tarmoqlarini diversifikatsiya qilishga ham yordam beradi. “Yashil” sanoat siyosati yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni sanoat ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish jarayonida muhim rol o‘ynaydi. “Yashil” texnologiyalar, masalan, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish va energiya samaradorligini oshirish texnologiyalari, ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. OECD hisobotiga ko‘ra, “yashil” texnologiyalarni joriy etish nafaqat ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi, balki yangi bozorlarni yaratadi va innovatsiyalarni rivojlantiradi. Misol uchun, energiya samaradorligini oshirish va chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalarining rivojlanishi ishlab chiqarishning ekologik izini kamaytirish bilan birga, kompaniyalarga uzoq muddatda iqtisodiy foyda keltiradi. “Yashil” texnologiyalarni qo‘llash orqali ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish mumkin, chunki energiya tejamkorligi va resurslardan samarali foydalanish korxonalariga resurslarni tejash imkonini beradi. Bu esa, o‘z navbatida, ishlab chiqarish narxlarini pasaytiradi va bozorda raqobatbardoshlikni oshiradi. “Yashil” sanoatning iqtisodiy samaradorligi, shuningdek, yangi ish o‘rinlarini yaratish bilan ham bog‘liq. “Yashil” sanoatning rivojlanishi, ayniqsa, energiya samaradorligi va qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishlab chiqarish sohalarida yangi ish o‘rinlarini yaratadi. OECD va UNIDO hisobotlariga ko‘ra, “yashil” sanoatga o‘tish orqali nafaqat mavjud ish o‘rinlari yaxshilanadi, balki yangi, yuqori malakali ish o‘rinlari ham paydo bo‘ladi [1,2]. Bu ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega, chunki bu jarayonni qo‘llab-quvvatlash jamiyatning turli qatlamlariga iqtisodiy manfaatlar olib keladi. Bundan tashqari, “yashil” sanoat siyosati iqtisodiy o‘shirish va ijtimoiy farovonlikni oshirish uchun yangi ijtimoiy jihatlarni ham kiritadi. “Yashil” sanoatni rivojlantirish orqali yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni ishlab chiqarishda qo‘llash, mehnat bozorining yangilanishiga ham xizmat qiladi. Bu esa, o‘z navbatida, aholi bandligini oshiradi va iqtisodiy barqarorlikka hissa qo‘shadi.

2. “Yashil” sanoat siyosatining iqtisodiy samaradorligi, asosan, resurslardan foydalanishni tejash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va yangi ish o‘rinlari yaratish bilan bog‘liqdir. Bu siyosat iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta‘minlashda muhim omil hisoblanadi. “Yashil” sanoatga o‘tish iqtisodiy jihatdan samarali bo‘lishi mumkin, chunki u nafaqat ishlab chiqarish jarayonlarini ekologik jihatdan barqarorlashtiradi, balki milliy iqtisodiyotning turli tarmoqlarini diversifikatsiya qilishga ham yordam beradi. “Yashil” sanoat siyosati yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni sanoat ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish jarayonida muhim rol o‘ynaydi. “Yashil” texnologiyalar, masalan, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan

foydalanish va energiya samaradorligini oshirish texnologiyalari, ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. OECD hisobotiga ko'ra, "yashil" texnologiyalarni joriy etish nafaqat ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi, balki yangi bozorlarni yaratadi va innovatsiyalarni rivojlantiradi. Misol uchun, energiya samaradorligini oshirish va chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalarining rivojlanishi ishlab chiqarishning ekologik izini kamaytirish bilan birga, kompaniyalarga uzoq muddatda iqtisodiy foyda keltiradi. "Yashil" texnologiyalarni qo'llash orqali ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish mumkin, chunki energiya tejamkorligi va resurslardan samarali foydalanish korxonalariga resurslarni tejash imkonini beradi. Bu esa, o'z navbatida, ishlab chiqarish narxlarini pasaytiradi va bozorda raqobatbardoshlikni oshiradi. "Yashil" sanoatning iqtisodiy samaradorligi, shuningdek, yangi ish o'rinlarini yaratish bilan ham bog'liq. "Yashil" sanoatning rivojlanishi, ayniqsa, energiya samaradorligi va qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishlab chiqarish sohalarida yangi ish o'rinlarini yaratadi. OECD va UNIDO hisobotlariga ko'ra, "yashil" sanoatga o'tish orqali nafaqat mavjud ish o'rinlari yaxshilanadi, balki yangi, yuqori malakali ish o'rinlari ham paydo bo'ladi [1,2]. Bu ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega, chunki bu jarayonni qo'llab-quvvatlash jamiyatning turli qatlamlariga iqtisodiy manfaatlar olib keladi. Bundan tashqari, "yashil" sanoat siyosati iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikni oshirish uchun yangi ijtimoiy jihatlarni ham kiritadi. "Yashil" sanoatni rivojlantirish orqali yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni ishlab chiqarishda qo'llash, mehnat bozorining yangilanishiga ham xizmat qiladi. Bu esa, o'z navbatida, aholi bandligini oshiradi va iqtisodiy barqarorlikka hissa qo'shadi.

3. Ekologik ta'sir va resurslardan foydalanish. "Yashil" sanoat siyosati iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bilan birga, ekologik barqarorlikni ham o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Uning asosiy tamoyillaridan biri — atrof-muhitga zarar keltiradigan ishlab chiqarish jarayonlarini o'zgartirish va resurslardan samarali foydalanishdir. Ekologik ta'sirni kamaytirish va resurslarni tejash "yashil" sanoatning eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi. "Yashil" sanoat siyosatining resurslardan samarali foydalanishdagi roli beqiyosdir. Sanoat ishlab chiqarishining barqarorligi va ekologik tozaligi, asosan, resurslarni tejash va chiqindilarni kamaytirish bilan bog'liq. "Yashil" sanoatni rivojlantirish, birinchi navbatda, ishlab chiqarishda energiya samaradorligini oshirish va xomashyo resurslarini maksimal darajada tejamkorlik bilan ishlatishni anglatadi. Bu jarayon, o'z navbatida, ishlab chiqarish jarayonlarining ekologik izini kamaytiradi va atrof-muhitni saqlashga yordam beradi. Misol uchun, energiya samaradorligini oshirish orqali sanoat korxonalari nafaqat energiya sarfini kamaytiradi, balki uglerod izini ham sezilarli darajada qisqartiradi. "Yashil" sanoatning asosiy tamoyillaridan biri bo'lgan qayta tiklanadigan energiya

manbalaridan (masalan, quyosh, shamol, geotermal energiya) foydalanish mavjud yoqilgʻilarga nisbatan energiya ishlab chiqarishning ekologik xavfini kamaytiradi. “Yashil” sanoat siyosatining eng muhim ekologik jihatlaridan biri — chiqindilarni kamaytirish va ularni qayta ishlash tizimlarini ishlab chiqishdir. An’anaviy sanoat ishlab chiqarishida chiqindilarni ishlab chiqarishning o‘zi ekologik ta’sirga ega bo‘lib, atrof-muhitga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. “Yashil” sanoat esa chiqindilarni kamaytirish va ularni qayta ishlashga alohida e’tibor qaratadi. Bu jarayon, o‘z navbatida, sanoatning ekologik izini kamaytirishga yordam beradi. “Yashil” sanoatning rivojlanishi tabiiy resurslardan foydalanishda mas’uliyatli yondashuvni talab qiladi. Shu sababli, ekologik ta’sirni kamaytirish jarayonida biologik xilma-xillikni saqlashga e’tibor qaratish zarur. Buning uchun yerning barqaror foydalanish tamoyillari ishlab chiqilishi kerak, bu esa resurslardan maqsadli va uzluksiz foydalanishni ta’minlaydi. “Yashil” sanoat siyosati yerdan foydalanishning ekologik jihatlarini hisobga olgan holda, erkin ishlash va ekologik ta’sirni kamaytirishning optimal usullarini ishlab chiqadi. Bu, o‘z navbatida, tabiiy resurslarning kamayib ketishini oldini olishga yordam beradi va ekologik barqarorlikni saqlaydi. “Yashil” sanoatning samaradorligini oshirish uchun atrof-muhitga ta’sirni monitoring qilish va baholash muhim rol o‘ynaydi. Ekologik ta’sirni monitoring qilish orqali sanoat korxonalarini o‘z ishlab chiqarish jarayonlarini doimiy ravishda tahlil qilib, atrof-muhitga salbiy ta’sirni kamaytirishga qaratilgan strategiyalarni amalga oshiradi. Bu monitoring jarayoni qayta ishlash tizimlarini va chiqindilarni kamaytirish choralarini samarali tarzda joriy etishga yordam beradi. Shu bilan birga, atrof-muhitga ta’sirni baholash korxonalarga ekologik standartlarga rioya qilishni ta’minlashda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

4. O‘zbekiston sharoitida “yashil” sanoat siyosatini amalga oshirish mamlakatning iqtisodiy va ekologik barqarorligini ta’minlash uchun muhim vazifalardan biridir. Bugungi kunda mamlakatda ekologik barqarorlikni ta’minlash, sanoat ishlab chiqarishining ekologik izini kamaytirish, qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish va chiqindilarni boshqarish bo‘yicha qator tashabbuslar va qonun hujjatlari mavjud. O‘zbekiston Respublikasi ekologik xavfsizligini ta’minlash va “yashil” sanoat siyosatini rivojlantirishga katta e’tibor bermoqda. Bu borada bir qator yuridik va normativ hujjatlar ishlab chiqilgan. Jumladan, 2022-yil 2-dekabrda PQ-436-son “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasining ‘yashil’ iqtisodiyotga o‘tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qaror muhim ahamiyatga ega. Ushbu qaror O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi doirasida “yashil” va inklyuziv iqtisodiy o‘tishni ta’minlash borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini oshirish, qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish hamda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida resurslarni tejashni yanada kengaytirish

vazifalarini qamrab olgan. Qaror bilan “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish va ‘yashil’ o‘shishni ta‘minlash dasturi” hamda “Sanoat tarmoqlarida ‘yashil’ iqtisodiyotga o‘tish va energiya tejamkorligini ta‘minlash konsepsiyasi” qabul qilingan bo‘lib, mamlakatda “yashil” sanoat siyosatini amalga oshirishga keng imkon yaratadi [6].

O‘zbekistonning “yashil” sanoat siyosatini amalga oshirishda Parij kelishuvining ta‘siri sezilarli bo‘lishi mumkin. Parij kelishuvi 2015-yilda imzolangan iqlim o‘zgarishiga qarshi global kelishuv sifatida davlatlarni iqlimni himoya qilish va issiqxona gazlarini kamaytirishga undaydi. O‘zbekiston ham bu jarayonga 2018-yilda qo‘shilib, o‘z sanoatini barqaror rivojlantirish va ekologik toza texnologiyalarni joriy etishda o‘z majburiyatlarini oshirishi zarur [7].

Oxirgi 5 yilda energetika sohasida umumiy qiymati qariyb 30 mlrd AQSh dollariga teng bo‘lgan 50 ta bitim imzolandi. Ayni paytda respublikaning 10 ta viloyatida quvvati 4067 MVt bo‘lgan 11 ta quyosh fotoelektr stansiyasi va 3 ta shamol elektr stansiyasi “yashil” energiya ishlab chiqarmoqda. 2025-yilning 12-may holatiga ko‘ra, O‘zbekistonda yil boshidan buyon quyosh va shamol elektr stansiyalari tomonidan ishlab chiqarilgan elektr energiyasi miqdori 3 mlrd kVt/soatni tashkil qilmoqda. Bu ko‘rsatkich 2022-yil davomida 434 mln kVt/soat, 2023-yilda 576,9 mln kVt/soat, 2024-yilda esa 4 mlrd 860 mln kVt/soat bo‘lgan [8].

“Yashil” energetikaga o‘tish nafaqat ekologik va iqtisodiy jihatdan, balki geosiyosiy mustaqillik jihatidan ham juda muhim hisoblanadi. Ayni paytda jarayondagi loyihalarning aksariyati Saudiya Arabistoni (ACWA Power), BAA (Masdar) va Xitoy (China Energy, China Datang) kompaniyalari tomonidan amalga oshirilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

“Yashil” sanoat siyosati bugungi global iqlim o‘zgarishlari, ekologik muammolar va iqtisodiy modernizatsiya zarurati sharoitida strategik ahamiyatga ega. O‘zbekiston sharoitida “yashil” sanoatga o‘tish — bu nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, yangi ish o‘rinlari yaratish va energiya resurslaridan samarali foydalanishni ta‘minlash vositasi sifatida qaralmoqda.

Mamlakatda “yashil” sanoatga oid huquqiy baza shakllangan, xalqaro tajribalar o‘rganilmoqda va muayyan iqtisodiy tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, ushbu siyosatning kompleks va izchil rivoji uchun samarali muvofiqlashtirilgan strategiya, davlat-xususiy sektor hamkorligi, moliyaviy mexanizmlar va innovatsion infratuzilmalar zarur.

“Yashil” sanoat siyosatini izchil rivojlantirish uchun milliy darajada alohida strategiya ishlab chiqilishi, ekologik innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlovchi moliyaviy va soliq imtiyozlari joriy etilishi, shuningdek, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik kuchaytirilishi zarur. Shu bilan birga, hududiy sanoat korxonalarining ekologik holatini baholash va ularga texnologik modernizatsiya yo‘nalishida amaliy ko‘mak berish, shuningdek, “yashil” texnologiyalar bo‘yicha ilmiy-tadqiqotlar va malakali mutaxassislar tayyorlash tizimini kuchaytirish ham dolzarb ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. UNIDO (2011). Green Industry Initiative: Promoting Green Industry for a Low-Carbon Future. Vienna: United Nations Industrial Development Organization.
2. OECD (2020). Green Industrial Policy: Accelerating Structural Change Towards Green Economies. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
3. Jacobs, M. (2012). Green Growth: Economic Theory and Political Discourse. Centre for Climate Change Economics and Policy (CCCEP) and Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, Policy Paper.
4. Saidov, X.S. (2020). Barqaror rivojlanish sharoitida sanoat siyosatini modernizatsiyalash. Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti.
5. Xotamov I.S. (2025). Sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning ustuvor yo‘nalishlari. Monografiya. ISBN 978-9910-8731-7-1. – T. “Best-pulish” nashriyoti.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi PQ-436-son “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-6303230>
7. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). The Paris Agreement. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/theparis-agreement>
8. O‘zbekiston Respublikasi Milliy Statistika Qo‘mitasi ma’lumotlari. www.stat.uz

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhah:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, iyul, 7-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOST 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlararo standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**